

Nr 369.

Av herr **Lundell**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 275, med förslag till lag om åtgärder mot vanhävd av jordbruk.

Genom proposition nr 275 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen ett förslag till lag om åtgärder mot vanhävd av jordbruk.

Man observerar omedelbart, att det här är fråga om en särskild uppsiktslag för en viss näring, nämligen jordbruksnäringen, utan att något liknande föreslås eller ifrågasättes för någon annan näring. Motiveringen för sådan särlagstiftning för jordbruket angives vara, att man därigenom vill bibehålla eller framtvinga största möjliga produktion av livsmedel till fromma för folkförsörjningen under rådande avspärrning. Det får dock anses tvivelaktigt om genom verkan av denna uppsiktslag, därest den bliver antagen och satt i kraft, jordbruksnäringens årliga produktionsvolym kan komma att öka med ens så litet som 1 procent utöver vad den eljest skulle hava blivit. Däremot kommer dess sätande i tillämpning säkerligen att medföra icke så litet av förargelse, osämja och angivelsesystem å landets landsbygd.

Säkerligen skulle en mindre restriktiv prispolitik mot lantbruksnäringens utöfvare vara ett vida bättre medel att stegra produktionsvolymen. Det råder intet tvivel om att på den vägen skulle kunna åstadkommas en stegring av produktionsvolymen om både 5 och 10 procent i skördeenheter räknat för hela landets lantbruk. — Man måste göra klart för sig, att lantbrukaren liksom andra näringsidkare i sitt handlande låter sig ledas av övervägande ekonomiska synpunkter. Om han låter bruttoavkastningen av sin brukningsdel nedgå, så beror det till alldeles övervägande del därpå, att han är tveksam om huruvida en intensifiering, d. v. s. en ökning av utgifterna, skulle ge honom en sådan ökning av bruttoavkastningen att också hans *nettoinkomst* därvid ökades. I dessa överväganden om balansen mellan bruttoinkomster och utgifter inför en prishöjning å de producerade produkterna en markerad och snabbt uppfattad förskjutning till förmån för driftens intensifiering, under det att däremot ett lagbud mot vanhävd inte inför något annat än hotet om trakasseri och vite och icke ger honom ens ett öres ökad köpkraft gent emot den för intensifieringen behövliga arbetskraften.

Prisen å jordbruksprodukterna hållas ju i nuvarande läge nere med maktbud av staten, under det att statsmakterna icke visat på långt när samma intresse för reglerandet av priset på tillgänglig arbetskraft eller ens tillbörligt intresse för att arbetskraft överhuvud skall finnas tillgänglig för lantbruksnäringen. Vid en bristande motsvarighet mellan inkomster och utgifter som härvid kan uppkomma för lantbrukaren, och kan uppkomma kanske ännu mera framdeles än f. n., måste åt lantbrukaren alltid lämnas öppen den utvägen att minska bruk-

ningens intensitet utan att han därför kommer i konflikt med en nystiftad vanhävdslag. Det synes nämligen framgå av utredningens kommentar till det skärpta uttrycket i lagens 1 § "att jorden så vanskötes att dess avkastningsförmåga *üventyras*", att härmed avses en föreskrift om att jordens bruttoavkastning ej må anmärkningsvärt eller mera avsevärt nedgå.

Vad därefter angår föreslagna vanhävdsbestämmelser för jordbrukets byggnader, måste ett införande av dessa med ännu starkare skäl avstyrkas. I fråga om byggnaderna är genom det aktuella läget å byggnadsmarknaden på landsbygden ännu tydligare än i fråga om själva jorden, att arbetskraft, och arbetskraft till för jordbrukets inkomstnivå skäliga priser, måste göras tillgänglig av statsmakterna, innan byggnaders uppförande och underhåll regleras genom lagbud.

Härutöver bör anmärkas att uttrycket "nödiga byggnader" i 1 § är mycket tånjbart. Man kan icke påstå, att det är nödvändigt att arbetarbostäder till något visst antal skola finnas å de olika brukningsdelarna, ty arbetare kunna mycket väl tänkas bo i egna eller förhyrda bostäder utanför brukningsdelarna och göra det också i alltmer ökad omfattning. Man kan icke heller påstå att djurstallar av någon viss storlek måste anses nödvändiga på en viss brukningsdel. Ett lantbruk kan drivas med stort eller litet antal kor pr arealenhet och även helt kreaturlöst, utan att däri behöver ligga någon vanhävvd. I fråga om behövligheten av höns- och svinhus har man anledning erinra om att staten f. n. avsiktligt håller sådana produktpriser att stammarna av höns och svin skola nedgå. Det är då svårt att hävda att byggnader för dessa djur skulle vara "nödiga" under nuvarande kristid. Och det är ju endast för förhållandena under kristiden lagen är avsedd. I fråga om nödvändigheten åter av lador för skördens förvarande må man erinra sig hur stora olikheterna länge varit mellan olika landsdelar i detta avseende. Härtill komma sedan under senare år de minskningar i lagringsutrymmen som möjliggöras genom användning av direkttröskning eller skördetröska.

Vilka byggnader som slutligen måste anses nödvändiga utöver bostadsbyggnad för ägaren samt ett redskapsskjul och ett stall för något par hästar, är ej lätt att säga och kan omöjligen göras underkastat rättslig prövning.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 275.

Stockholm den 22 maj 1942.

T. V. Lundell.